

СЕКЦІЯ 1

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Андрій БАБІЙ, Анна КОРЕТЧУК

здобувачі освітньо-професійної програми

«Менеджмент», ЗУНУ

(науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри

менеджменту, управління та персоналу ЗУНУ

Андрій КОЦУР)

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ТА АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Економічні ризики є невід'ємним елементом діяльності будь-якого підприємства, оскільки вони супроводжують усіх учасників ринкових відносин — замовників, інвесторів, виробників, продавців, покупців, страхові компанії. Кожен суб'єкт стикається з ризиками різної природи та масштабу, що зумовлює потребу у застосуванні спеціальних критеріїв їх оцінювання. Врахування ризику ґрунтується на кількох ключових положеннях: незалежності можливих втрат, відсутності прямого взаємного впливу ризиків між собою та відповідності потенційних збитків фінансовим можливостям підприємства.

Аналіз економічних ризиків охоплює дві взаємодоповнюючі форми — якісну та кількісну. Якісний аналіз орієнтований на виявлення потенційних ризиків, визначення чинників їх виникнення, характеристику умов реалізації та ідентифікацію процесів, у яких вони можуть проявитися. Такий аналіз формує узагальнене розуміння природи ризику та його структурних особливостей, забезпечує інформаційну базу для переходу до кількісних розрахунків.

Кількісний аналіз ризику передбачає числове вимірювання імовірностей настання ризикових подій та визначення можливих масштабів фінансових втрат. Цей етап дає змогу оцінити ступінь ризику, визначити допустимі межі невизначеності та спрогнозувати наслідки для фінансової стабільності підприємства. Для оцінювання використовуються різні формалізовані показники, зокрема математичні моделі, ймовірнісні функції та критерії, що базуються на співвідношенні планових і фактичних результатів чи очікуваних втрат і частоти їх настання.

Аналіз ризику виступає основою для прийняття управлінських рішень у системі ризик-менеджменту. Він забезпечує визначення переліку загроз, формування сценаріїв їх розвитку, розрахунок потенційних збитків та відбір оптимальних заходів для зниження негативних наслідків. Управління ризиками передбачає використання превентивних та реактивних дій: від страхування, формування резервів, самострахування й удосконалення внутрішніх процесів — до ліквідації наслідків або їх компенсації у випадку реалізації ризикових подій.

Рівень ризику формують як зовнішні, так і внутрішні чинники. До зовнішніх належать зміни законодавства, економічна нестабільність, нестійкість ринкової кон'юнктури, дії конкурентів, прояви корупції, науково-технічні зміни, політичні чи соціальні зрушення. Внутрішні фактори охоплюють технічний стан обладнання, ефективність організаційних структур, фінансову стійкість, якість управлінських рішень, компетентність персоналу та систему мотивації. Своєчасна ідентифікація цих факторів є передумовою ефективного контролю ризиків.

У практиці кількісного аналізу використовують три основні групи методів: статистичні, експертні та розрахунково-аналітичні. Статистичні методи базуються на аналізі історичних даних і включають такі показники, як математичне очікування, дисперсія, стандартне відхилення, коефіцієнт варіації. Експертні методи

застосовуються тоді, коли статистичної інформації недостатньо; вони включають індивідуальні й групові оцінювання (мозковий штурм, метод Дельфі). Розрахунково-аналітичні методи поєднують оцінку сценаріїв, моделювання ризикових ситуацій і побудову прогнозів за аналітичними формулами.

Одним із практичних підходів є аналіз доцільності витрат, який передбачає поділ витрат на зони ризику — від безризикової до критичної та кризової. Це дозволяє визначити найбільш небезпечні статті витрат, оцінити можливі негативні наслідки та спрямувати заходи мінімізації у найбільш уразливі сфери діяльності підприємства. Такий метод дає змогу локалізувати джерела ризику та оптимізувати витрати на їх зниження.

Комплексна оцінка ризиків передбачає побудову сценаріїв розвитку подій, визначення максимально прийнятних збитків, аналіз ризик-апетиту підприємства та формування інтегральних показників ризику. Це створює підґрунтя для прийняття стратегічних управлінських рішень: від відмови від надмірно ризикових проєктів до визначення механізмів передачі ризику (страхування, договірні компенсаційні положення) або його мінімізації.

Методи оцінювання та аналізу економічних ризиків забезпечують підприємству можливість передбачити негативні події, оцінити рівень фінансових загроз і розробити інструменти їх нейтралізації. Ефективний ризик-менеджмент підвищує стабільність і конкурентоспроможність підприємства, сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень та зменшує ймовірність деструктивного впливу невизначеності на результати діяльності.

Список використаних джерел:

1. Васюта В. Б. Методи оцінки підприємницьких ризиків підприємства. Наукові праці Полтавського НТУ. 2022. С. 44–48.
2. Кулініч Т. В., Малена В. В. Методи та моделі управління ризиками підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2024, № 5. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.5.111>.